

Nyt fra Fugleværnsfonden

DECEMBER 2011

FUGLEVÆRNSFONDEN

Fugleværnsfonden er en almennyttig erhvervsdrivende fond stiftet af Dansk Ornitologisk Forening. Fonden har siden 1966 købt og administreret naturreservater over hele landet.

VÆRNER OM DANMARKS FUGLE

Fugleværnsfondens formål er at værne om Danmarks fugle her i landet og i udlandet, bl.a. ved at medvirke til at bevare eller skabe vigtige fugleområder, især for truede og sårbare arter, og at foranstalte naturformidling fra fondens reservater.

FUGLENES FRISTEDER

Fugleværnsfonden ejer og administrerer i dag 20 naturreservater på i alt 861 hektar spredt over hele landet (se kort på bagsiden af hæftet). I disse fristeder kan fuglene finde skjul, redesteder og føde. Tilsammen rummer reservaterne de fleste typer dansk natur med hovedvægt på de særligt truede naturtyper: enge og moser, strandenge, kystlaguner, kystfugleøer og naturskov. Flere reservater har status som fuglelokaliteter af både national og international betydning.

REN NATUR

I reservaterne gennemføres en aktiv naturgenopretning og naturpleje, typisk i form af rydning af uønsket opvækst, vandstandsregulering, etablering af yngleøer mv. De fleste enge og strandenge afgræsses, eller også foretages høslet. Gødning og sprøjtemidler anvendes ikke. På denne måde sikrer vi optimale levevilkår for de vilde fugle, dyr og planter.

ENGAGEREDE FRIVILLIGE

Der er tilknyttet lokale arbejdsgrupper til 13 af vores større reservater, og grupperne udfører på frivillig basis en lang række praktiske arbejdsopgaver. Det kan f.eks. være vedligeholdelse af fugletårne, optælling af fugle og gennemførelse af ture for gæsterne. Det kræver ingen særlige forudsætninger at være med i en arbejdsgruppe - bortset fra lysten til at yde en engageret indsats for fuglene i samarbejde med andre frivillige. Hvis du har lyst til at deltage i en arbejdsgruppe og gøre en forskel for fuglene i et af vores reservater, er du meget velkommen til at henvende dig til Fugleværnsfondens sekretariat.

MÅLRETTET PLEJE

I alle reservater foretages en løbende overvågning af ynglefuglene og visse steder også af de rastende fugle samt padder og planter. Undersøgelserne danner grundlag for udarbejdelsen af langsigtede, målrettede plejeplaner for hvert område. Planerne er et vigtigt instrument for arbejdsgrupperne, som følger de retningslinjer for naturplejen, der er beskrevet i planerne.

VELKOMMEN TIL FUGLENES VERDEN

Fuglene og naturen har høj prioritet i reservaterne, men besøgende er også meget velkomne. I de fleste større reservater er der naturstier og fugletårne eller fugleskjul, så publikum har mulighed for at opleve fuglelivet uden at forstyrre. Nogle steder er der gangbroer gennem rørskoven, og andre steder er der særlige faciliteter, der sikrer, at kørestolsbrugere og børnefamilier også kan opleve fugle og natur.

En effektiv naturbeskyttelse kræver bred, folkelig opbakning. Derfor opmuntrer vi alle til at komme ud og opleve fuglene og naturen. Ved alle større reservater er der foldere og plancher, der fortæller om reservatet, naturen og fuglelivet. Fugleværnsfondens naturvejleder og de lokale arbejdsgrupper tilbyder også guidede ture, som er åbne for alle. Du kan læse meget mere om turene på fuglevaernsfonden.dk og i DOF's medlemsblade.

Ti år for fonden

Knortegæssene klapper med vingerne, og tranerne trutter i trompeterne over fremgangen i Fugleværnsfonden. Fonden er på egne vinger, der bærer fuglesagen mod højere mål til glæde for folk i det fri

Af Martin Iversen
Formand for Fugleværnsfonden

Det har været – og er bestemt stadig – et privilegium at deltage aktivt i Fugleværnsfondens arbejde. Da jeg tilbage i november 2001 overtog posten som formand for bestyrelsen, var det med en blanding af spænding og ro. Kunne opgaven løftes og give gode resultater? Det gav spænding. Men der var også ro på, fordi udgangspunktet for opgaven var godt. Jeg kom til at stå i spidsen for en velfungerende fond med dygtige medarbejdere og en stor skare af engagerede frivillige. Med mine erfaringer gennem ti år vil jeg her trække de store linjer op i fondens udvikling.

Der står meget i tælleren på Fugleværnsfondens brøkstreg – nævneren vender jeg tilbage til. Blandt de første milepæle var det nye reservat ved Stubbe Sø, hvor vi modtog en arv i form af 24 hektar natur samt et sommerhus. En fornem gave

hvor vores frivillige arbejdsgruppe siden har passet og plejet reservatet på bedste vis. Her findes en meget stor bestand af hulrugende småfugle takket være opsætning af masser af redekasser. Samme år skete også en mindre udvidelse af reservatet på Agerø, hvor 1,5 hektar strandeng blev købt til. De lysbugede knortegæs klappede med vingerne.

Året efter fik vi fra Aage V. Jensen Naturfond tilsagn om finansiering af det store seks-årige projekt ”Fugle for Folket”. Det var en væsentlig satsning på formidlingen af naturen og fuglene på vores reservater. Efter gennemførelse af hele projektet har vi med glæde konstateret, at vores reservater fik et markant løft. Nu fremstår de som naturperler, der er åbne for publikum. Fugleværnsfonden er sagt i al beskedenhed blandt de førende naturformidlere her i landet.

I 2004 blev fonden yderligere 74 hektar større. Dette år købte vi 68 hektar ved Nørreballe Nor og 6 hektar ved Tryggelev Nor. Dermed blev reservatet på Langeland et af de største og vigtigste. Det nye, store vådområde ved Nørreballe Nor blev hurtigt indtaget af tusinder af gæs, ænder og vadefugle, så reservatet med et slag rykkede op i international klasse.

Den langelandske fugleglæde trak ud. Endnu flere fugle strømmede til, så det var en stor dag i april 2005, da vi officielt indviede Nørreballe Nor. Samme år var der også indvielse i et af vores andre reservater, Gundsømagle Sø. Som led i Fugle for Folket blev en meget speciel boardwalk, der er 800 meter lang, bygget ude i rørskoven. Nu kunne man helt bogstaveligt opleve at forsvinde ud i skægmejsernes land. Ja, med lidt held kom de små, herlige mejser så tæt på, at man kunne række dem hånden. Sådanne oplevelser er enestående, og boardwalken blev helt naturligt landskendt.

DOF markerede i oktober 2006 sit 100 års jubilæum, en begivenhed, som Fugleværnsfonden leverede en storslået optakt til. Tilmed fejrede fonden selv et lille jubilæum, nemlig sine første 40 år. På en fin septemberdag markerede vi afslutningen på det store LIFE-projekt på Langeland. Prins Joachim klippede den røde snor over ved Tryggelev Nor og Benny Andersen læste nogle af sine digte op for de mange fremmødte deltagere, der alle fik en uforglemmelig dag.

Vi lever i og med naturen. At vi ikke kan styre den, fik vi bevis for netop ved Tryggelev Nor mindre end to måneder efter festlighederne. 1. november blev strandvolden, der

skærmer reservatet mod havet, skyllet væk i en stormflod. Dermed var adgangsvejen til noret væk. Ligeså led adskillige formidlingsanlæg overlast. Det kostede både meget arbejde og mange penge at få genetableret det hele. Ærgerligt, men sådan er vilkårene, når man arbejder i naturen.

Selvom næppe særligt mange mærkede til det, gennemgik Fugleværnsfonden en markant organisatorisk ændring i 2006. Siden fondens start i 1966 havde den været en afdeling af DOF, og altså ikke en efter fondslovgivningen selvstændig fond. Denne uklarhed rådede DOF bod på ved på sit repræsentantskabsmøde på Bornholm i maj 2006 at stifte Fugleværnsfonden som erhvervsdrivende fond. Et halvt år efter blev fonden godkendt af Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Hermed var der skabt rene linjer og vores juridiske status som selvstændig fond var klar. 2007 blev det første hele år med den nye status. Substansen i vores arbejde er stadig den samme, men vi mærker en mere anerkendende holdning fra vores samarbejdspartneres side. Rene linjer gavner også fuglesagen.

Efter en seks-årig indsats sluttede Fugle for Folket i 2008. Vores gamle reservater havde fået nyt liv, især på formidlings-siden, til glæde for de tusinder, der besøger områderne. Men dette år blev fonden også et reservat rigere. Ikke voldsomt stort, men til gengæld yderst velbeliggende: Nivå Bugt Strandenge. I et samarbejde med ejeren, Den Hageske Stiftelse, har vi genskabt nogle af de eneste strandenge på Øresundskysten mellem hovedstaden og Helsingør, samt sat fugleformidlingen i system. Her står nu landets flotteste fugletårn.

Nørreballe- og Tryggelev Nor. Foto: Jan Kofoed Winther

Erfaringerne fra tidligere projekter var så gode, at vi har kastet os ud i andre store projekter – alle støttet af EU. Det gælder LIFE-projektet om strandenge til gavn for blandt andet engfuglene (start 2009). Det gælder Baltic Flyway projektet, der for alvor kom i gang i 2010. Samme år kom det næste store LIFE-projekt ved Bøjden Nor i hus. Her bliver

25 hektar intensivt dyrket landbrugsjord omdannet til natur. Dette sker i et samarbejde mellem Fåborg-Midtfyn Kommune, Karen Krieger Fonden, Fugleværnsfonden og EU.

Den gode udvikling med spændende opgaver fortsatte i 2011. Her stod vi i spidsen for det næste LIFE-projekt: genopretning af 200 hektar natur i Sølsted Mose. Projektet gennemføres i samarbejde med Tønder Kommune, Naturstyrelsen og EU. Takket være generøse donationer til Fugleværnsfonden fra 15. Juni Fonden og A. P. Møllers Almene Fond kan en enestående sønderjysk naturperle nu sikres. Tranerne trutter i trompeten.

Jo, der står rigtig meget i tælleren. Men en tæller kan ikke stå alene. Der skal en nævner til - en fællesnævner, som er fundamentet for hele fonden. Fællesnævneren omfatter fire grupper: a) de frivillige arbejdsgrupper på reservaterne, b) de mange trofaste støtter og bidragydere, c) de dygtige medarbejdere i sekretariatet og ikke mindst d) vores mange samarbejdspartnere og venner i venligtsindede fonde.

Uden disse havde Fugleværnsfonden ikke udviklet sig så positivt. Samtidigt med de mange aktiviteter til glæde for natur, fugle og folk, er det lykkedes os at styrke økonomien, så egenkapitalen er steget fra 8,1 millioner kroner i 2001 til 9,9 millioner kroner i 2010. Men det er også vigtigt at være godt polstret. Arbejdet med at sikre fristeder for fugle og natur er langvarigt og kræver mange midler. Så vi vil også i fremtiden være taknemmelige for hvert et bidrag og hver en opbakning - arv, donationer, bidrag og gaver.

Vi veksler støtten til fuglebeskyttelse.

Martin Iversen takker H.K.H. Prins Joachim. Et stort LIFE-projekt er netop afsluttet - flere følger snart efter! Foto: Lene Holm

Fugleområde under forvandling

Saksfjed og Hyllekrog er et af de store kystlandskaber i det østlige Danmark langt fra alfarvej for mennesker, men midt på en af fuglenes vigtigste trækruter. Området har siden 1995 været et af Fugleværnsfondens vigtigste reservater. En plejeplan fra 2008 har lagt linjen for store forandringer til glæde for fugle og folk

Af Søren Ferdinand Hansen

I regi af Interreg projekt er Fugleværnsfonden begyndt at samarbejde med NABU, som er den tyske pendant til DOF. På Fehmarn har NABU sit flotte Wallnau reservat, et fuglerigt vådområde forsynet med naturcenter og masser af oplevelsesmuligheder. Fuglebestanden på Hyllekrog og i Saksfjed Inddæmning hænger selvfølgelig sammen med de tyske bestande kun 35 kilometer væk. Derfor er det indlysende at samarbejde på tværs af Fehmarn Bæltet. Det har blandt andet været muligt at udnytte NABU's store erfaring med helårsgræsning i planlægningen af naturplejen på Hyllekrog.

På Hyllekrog er afgræsningen i 2011 ændret fra at foregå i en hegning på cirka 27 hektar til nu at omfatte alle Hyllekrogs 81 hektar. Man kan således møde en nysgerrig ko overalt på tangen. Formålet er at skabe en øget dynamik på odden og at udnytte kvæget i bekæmpelsen af den invasive plante, rynket rose, i klitterne, hvor den spreder sig hurtigt. Kystbræmmerne vil blive åbnet af kvæget til glæde for vadefuglene i yngletiden. Floraen og insekterne fremmes, når køerne tramper i klitterne og skaber åbne områder med sand. Og endelig kan landskabsgræsningen forhåbentlig mindske problemet med ræv på Hyllekrog.

Skovgræsning i Saksfjed Inddæmningen. Foto: Marie-Louise Olsen

Ved starten af odden er der opført et særligt hegn, som skal holde køerne ude på Hyllekrog, men samtidigt forhindre ræven i at vandre til odden.

I Saksfjed Inddæmningen er der tillige etableret en kæmpe kreaturfold på 90 hektar, der omfatter enge, rørsumpe, løvskov og tørre arealer. Kvæget skal her efterligne en mere vild natur, hvor store, vilde afgræssere i fortidens Danmark skabte lysåbne områder i vekselvirkning med skov.

På Hyllekrog fik Fugleværnsfonden i 2009 hjælp fra EU naturprojektet BaltCoast til at grave fire vandhuller til kvæget og den sjældne grønbrogede tudse, der har en bestand på Hyllekrog. Samtidig blev der stoppet gamle afvandingsgrøfter. Resultatet har været flot. Tudserne er begyndt at yngle i et af vandhullerne, og i den våde 2011 sommer har det myldret med vadefugle i de oversvømmede områder. Lyden af tinksmede, sortklirer og mudderklirer var tydelig i slutningen af juli.

Grønbroget tudse. Foto: Allan Gudie Nielsen

I 2009 har Fugleværnsfonden også sat vand på et areal i Saksfjed Inddæmning tæt på Billitse Mølle. Resultatet har været fremragende, og området har været rigtig godt for nærområdets ynglende viber, rødben, hættemåger og - i træktiden - et mylder af tinksmede og svaleklirer. I efteråret 2011 er det planen at skabe flere lavvandede oversvømmelser i Saksfjed Inddæmning.

Rørskovens elegante

En rovfugl glider ind over rørskoven med hængende fødder og vingerne smukt hævet i v-form. Den har et byttedyr godt klemt fast i fangerne og nærmer sig stedet, hvor vi står. Alle i gruppen holder vejret og kigger beundrende på den smukke rørhøg: Hannen fra det lokale par, som er i gang med opfostringen af et kuld unger i rørskoven

Af Iben Hove Sørensen - Fotos: Axel Mortensen

Ingen af os når at opfatte, hvor hunnen dukker op fra, men pludselig er hun i luften over os sammen med hannen. Den mørkebrune hun med flødefarvet hoved og den noget mindre han med trefarvede vinger flyver sammen en kort stund, hvorefter hunnen vender ryggen mod jorden, snupper byttedyret fra hannen og vender tilbage til reden i rørskoven, hvor kun en lille åbning i rørtaget afslører hendes position. Hannen svæver videre, og vi taber ham af syne.

Fugleværnsfonden er vært for rørhøge på flere reservater. Senest har et par etableret sig nær det vestlige tårn ved Gundsømagle Sø, efter at arten har været fraværende ved søen i en længere periode. Det er ikke kun ved Gundsømagle Sø, at rørhøgens yngleforsøg har været sat på pause.

I løbet af 1900-tallet forsvandt den fra store dele af landet, og den samlede danske bestand var på et tidspunkt helt nede på omkring 100 par. Rørhøgen er som de fleste andre rovfugle følsom over for jagt, ligesom den også påvirkes kraftigt af giftstoffer i miljøet. Siden arten blev fredet i 1970 har bestanden været støt stigende, og det samlede antal ynglepar i Danmark er nu oppe på omkring 650.

Fødegrundlaget må nødvendigvis være tilstrækkeligt, hvis en lokalitet skal kunne huse et rørhøgepar. Det er således en sejr for Fugleværnsfonden, at rørhøgen igen har slået sig ned som ynglefugl ved Gundsømagle Sø. Den forureningsplagede sø er stadig ikke hjemsted for den mængde vandfugle, der kunne forventes at holde til ved søen, men

jæger

sammen med rørskovens småfugle og et væld af padder og gnavere har rørhøgen altså nu genfundet sin plads på kanten af søen.

Dykker man ned i rørskovens grønne og fugtige indre, kan man være heldig at finde rørhøgens store rede helt nede ved jorden. Reden bygges af hunnen, som former reden af grene og tagrør, inden den fores med græs. I reden lægger hun 4-5 æg, som hun udruger alene. Hannen står derimod for at bringe mad til hunnen - og senere også til ungerne - i de omkring 40 dage, hvor hun primært opholder sig i reden. Senere jager begge forældrefugle til både sig selv og ungerne, som ikke flyver og fouragerer helt selvstændigt før sidst på sommeren.

Rørhøgen er en af de danske ynglefugle, der tilbringer vinteren i Vestafrika. Sammen med fugle som rødstjert, løvsanger og digesvale tager rørhøgen turen ned gennem Vesteuropa, over Middelhavet og videre over Sahara for til sidst at ende i passende habitatområder i det vestlige Afrika. Ved hjælp af satellitsendere har man fulgt danske og svenske rørhøge under trækket, og et væld af spændende informationer er dukket op. For eksempel ved man nu, at rørhøgen holder pause både før, under og efter trækket, inden de ankommer til yngle- eller overvintringspladsen. Man ved også mere om de steder, der er de farlige for trækfuglene at krydse - oplysninger, der i det lange løb kan være med til at sikre fuglenes overlevelse hele vejen til Afrika og tilbage igen.

Caretaker

med kaffe, hjemmebag og

Kirsten har i to årtier taget en tårn i naturens og fuglesagens tjeneste som aktiv ved Gundsømagle Sø. Hun er områdets mest trofaste høne, og nu er der ved søen kommet et kuld af kvinder, der kalder sig Q-gruppen

Tekst og foto: Ivan Olsen
Caretaker ved Gundsømagle Sø

En skøn efterårsdag med høj sol ankommer Kirsten Pedersen ved vesttårnet. Dagen er en af de helt perfekte til en kop kaffe, en snak og fuglekiggeri. I rørskoven skriger vandriksen, skægmejser flyver rundt og kalder. Spurvehøge trækker henover hovedet på os, og der kommer også en enkelt rød glente. Årets første kvækerfinker trækker mod syd sammen med årets sidste landsvaler.

Kirsten begynder med at finde et sted, hvor vi kan sidde i læ for vinden. Den ternede dug samt kaffe og hjemmebagt kage bliver arrangeret, inden vi går i gang.

Kirstens første møde med Gundsømagle Sø fandt sted tilbage i 1970'erne. Som seminariestuderende i biologi skulle hun tage vandprøver af søen og tjekke dens tilstand. Dengang var søen privat ejet, og biologiholdet havde lånt en robåd af ejeren. Med et lille smil fortæller Kirsten om ejerens søn, som efter endt arbejdsdag blev ret irriteret, da han ikke umiddelbart kunne komme på jagt på søen, fordi et hold studerende roede rundt i familiens båd midt ude på søen.

I begyndelsen af 1990'erne så Kirsten i en artikel i DOF-bladet, at man havde brug for medlemmer af en frivillig arbejdsgruppe ved Gundsømagle Sø. Det begyndte med en snes deltagere, heraf en del kvinder. Kvinderne brugte en hel del tid på at kigge og registrere planter ved søen. Kirsten fortæller mellem linjerne og med et lille glimt i øjet, at det nok mere var det sociale end seriøs registrering af blomster og planter, der foregik, selv om der selvfølgelig også blev kigget på fuglelivet.

Op gennem 1990'erne forsvandt en del af kvinderne fra gruppen, og fra begyndelsen af 0'erne var Kirsten eneste kvinde tilbage indtil for godt to år siden, da andre af "det stærke køn" dukkede op. Der er nu hele fem kvindelige medlemmer, som danner en undergruppe, der kalder sig Q-gruppen, og som af og til arrangerer deres egne fugleture. Det har inspireret Kirsten til igen at interessere sig for fugleobservationer.

ternet dug

Gundsømagle Sø er ikke kun en oase for ornitologer. I hulen bag Kirsten bor en trolld.

Igennem alle årene har de fælles arbejdsdage været et omdrejningspunkt. Kirsten har derudover haft opgaven med at rengøre tårnene igennem mange år. Det job er nu videregivet til andre i arbejdsgruppen, og Kirsten har meldt sig til nye opgaver blandt andet med at fjerne brændenælder omkring en strækning langs gangbroen og pleje af et mindre område omkring bækken i Lilleskoven. Stedet skal se så indbydende ud, at besøgende får lyst til at holde et lille hvil ved det strømmende vand.

Kirsten fortæller med begejstring om området, vi sidder ved. Engen med bænkene ved vesttårnet var engang tæt krat. Det er svært at forestille sig, at denne skønne eng

med tusindvis af forårsblomster, trevlekroner, festgræs og orkideer har været fyldt med træer, pil og krat. Det er endnu en god grund til at være caretaker og holde arbejdsdage, så man kan nyde området også i fremtiden.

Efter endt kaffesnak med masser af afbrydelser for at kigge på fugletrækket, er det tid til at se på bækken i Lilleskoven. Kirsten smøger øjeblikkeligt ærmerne op og hopper ned i åen. Ja, der skal fjernes grene og kviste. Efterfølgende bliver der fjernet store mængder brændenælder omkring de mosbegrøede og krogede træer, der vil kunne fungere som et lille eventyrland for børn, der kan kravle rundt uden at brænde sig.

Kirsten holder et velfortjent hvil.

Mr. Gundsømagle Sø

Med næsten 60 års erfaring som feltornitolog og i spidsen for snart 250 guidede ture til Gundsømagle Sø er John Andersen indbegrebet af søn, der engang havde ry for at være Østdanmarks mest fuglerige

Tekst og foto: Ivan Olsen
Caretaker ved Gundsømagle Sø

John Andersen er ikke en nem herre at fortælle en historie om. Han ville ikke lave en forudgående aftale, da hans kalender er fyldt med aktiviteter.

En stille efterårsdag, da jeg gik og talte fugle ved søen, ringede John. Han havde hørt, at der var væltet et træ hen over gangbroen, og det skulle der bruges motorsav til. Så han ville lige tjekke, om jeg var der, hvis han skulle få brug for hjælp. Så det var jo bare om at gribe chancen, nu han var der.

Da jeg efterhånden kender John ret godt, var det ikke nemt at stille spørgsmål, da jeg allerede kendte mange af svarene.

Mr. Gundsømagle Sø kan man mere eller mindre altid træffe et eller andet sted i reservatet. Bedst som man tror, at man kan gå alene rundt på stierne en stille formiddag eller eftermiddag, er der pludselig ”larm”. Så er det John, der er i gang med at ordne et eller andet. John ser eller finder altid noget, der lige skal laves ved søen, og han er den, vi alle henvender os til, hvis der er noget praktisk, vi skal have hjælp til. Jeg skal her tilføje, at der er en del andre, der også tager stort ansvar for vedligeholdelse af reservatet.

John har været aktiv feltornitolog i 59 år. Han har været aktiv ringmærker i en lang årrække og kigget på fugle i næsten alle verdensdele. Han blev medlem af DOF 1. januar 1957, da kontingentet var 16 kroner for et år. John husker, at

hans far blev meget sur over, at han brugte så mange penge på ”sådan noget pjat”. Det eneste John ærgrer sig over i dag er - sagt med et glimt i øjet -, at han ikke dengang betalte for et livsvarigt medlemskab til hele 300 kroner.

Interessen for Gundsømagle Sø begyndte i 1958, da Børge Palm lavede ture til søen. Dengang startede man på cykel fra København og tog turen ”ud på landet”. Det var en heldagstur, hvor man gik søen rundt over broen ved Tågerup eller overnattede i camping. Området var privatejet, og det var ikke alle lodsejere, der accepterede ”besøg”. Dengang var søen Østdanmarks fuglerigeste. Optælling af sivsanger eller bomlærker var ikke noget, man beskæftigede sig med, da de var der i hundredvis. Jeg kan i dag kun sige ”suk” og fortælle, at jeg aldrig har set eller hørt en bomlærke ved søen. Sorthalset lappedykker og sortterne var almindelige ynglefugle i 1950’erne. Mange forskellige arter af andefugle ynglede, hvor der i dag måske kun er et par gråænder.

Caretakerarbejdet blev indledt i 1992. Elise, der er chefen i Fugleværnsfonden, bad en lille gruppe om at lave optælling af ynglefugle ved søen. Optællingen skete fire gange om foråret med 14 dages mellemrum, hvor man begyndte klokken 4.00 om morgenen. I vinteren 1992-93 lavede man også et forsøg med at lokke havørne til området ved at bruge slagteriaffald på Gåseengen.

John i spidsen for en fugletur. Snart rundes fugletur nummer 250 ved søen.

John sidder med et lille smil og med tanke på den viden, vi har i dag, undrer han sig over forsøget. Lokaliteten var fuldstændig uegnet, og det eneste gode var, at rævene fik god vintermad. Senere bad John Speick fra DOF John om at lave en DOF-tur et sted i lokalområdet. John valgte Gundsømagle Sø, og han har nu lavet ture den første lørdag hver måned året rundt, siden 1992. Så der går ikke lang tid, før John har haft 250 ture ved søen.

Da jeg spørger John om, hvorfor han stadig er caretaker, svarer han med et glimt i øjet:

”Jeg kan jo ikke få lov til at blive fri”.

John havde håbet, at søen engang i 90’erne var blevet renset for slam og landbrugs-forurening, og at søen så måske var kommet tilbage til lidt af ”det gamle”. Men udsigten til at få vandplanter tilbage til søbunden er lang. Det ser fortsat ud til, at der vil gå årtier, før det sker. Johns glæde ved at være caretaker bygger på glæden ved naturen. Og naturen skal nogle steder passes, ellers forsvinder den.

På vej tilbage fra vores lille snak på Gåseengen standser John ved en underjordisk kilde på Trampestien, der har lavet et fugtigt område og siger: ”Kan du ikke tage en spade med næste gang og prøve at fjerne den kant længere fremme, så vandet lettere kan komme væk?”

Mr. Gundsømagle Sø kan altid finde noget, der skal forbedres derude.

Fakta:

Caretaker-gruppen ved Gundsømagle Sø består i efteråret 2011 af 5 kvinder og 17 mænd.

Stisystemet i reservatet er lagt som en smuk tur lang sydsiden af søen. Mellem de to fugletårne er der gangbroer og trampestier med adskillige bænke. I vestsiden af reservatet er der en 300 meter lang gangbro i rørskov.

Alle deltager frivilligt i forskellige arbejdsopgaver. Arbejdsopgaverne kan måske ikke sammenlignes med andre af fugleværnsfondens reservater, da reservatet kræver en konstant vedligeholdelse af gangbroer og trampestier.

Der skal vedligeholdes med rydning af brændenælder, rørskov og ukrudt langs stierne. Gåseengens trampesti samt græsningsområde bliver slået for græs og ukrudt af hensyn til ynglende engfugle som for eksempel viber.

Pil bliver ryddet i rørskov og andre åbne områder. Rørskov langs gangbroen bliver klippet med hæk-sakse. Tårnene bliver gjort rene, væltede træer bliver med motorsav fjernet fra stisystemet, og brochure-/folde-kasser bliver fyldt op ved P-pladser og i tårne, mens der bliver ryddet op, hvis der ligger affald.

Der er fælles arbejdsdage et par gange om året, og især til høstet på engen ved vesttårnet møder caretakerne talstærkt op. På selve høstet-dagen bliver der gået til den. Leer bliver svunget og høet stakket. Og selvfølgelig bliver der grillet, drukket kaffe og ind imellem også sunget en sang.

Opgaverne lyder måske overvældende, men de er fordelt på alle 22 medlemmer, der hver især har et lille område, de kan ordne, når de har tid eller lyst, alene eller i fællesskab med andre.

Gruppen holder hvert år fire fællesmøder sammen med Elise Frydensberg.

Et stort antal af gruppens deltagere holder egne ture, for eksempel til Sverige, og deltager gerne i årsmøder eller besøg hos andre af Fugleværnsfondens reservater.

Ringmærk

Det er knapt lyst, når de næsten usynlige net sættes op. Fordelt rundt om den nordlige ende af Ravnstrup Sø er i alt 11 netbatter gjort klar, så nettene står bedst muligt skjult i den naturlige vegetation på stedet, og i halvmørket kan det være svært - selv for ringmærkeren – at se dem

Af Iben Hove Sørensen

Nettene skal åbnes en halv time før solopgang og lukkes seks timer senere ifølge retningslinjerne for ringmærkning på et Constant Effort Site (CES), hvor der i øvrigt skal ringmærkes én gang i hver 10-dages periode mellem 1. maj og 1. september, således at der i alt mærkes 12 dage hen over sommeren. Fem ringmærkere har deltaget i årets CES-arbejde ved Ravnstrup Sø, som i løbet af sommeren har givet blandt andet Fugleværnsfondens adoptivklasse fra Glumsø en introduktion til ringmærkningens kunst.

Af de omkring 600 fugle fanget i 2011 var næsten en tredjedel allerede ringmærket, da de gik i nettene; langt

de fleste i forbindelse med dette og tidligere års CES-mærkning. På den første ringmærkningsdag i 2011 var 14 af fuglene således genfangster fra tidligere år. Dette mønster er karakteristisk, idet fuglene ofte yngler på samme lokalitet år efter år; en musvit mærket ved Ravnstrup i 2006 yngler for eksempel stadigvæk trofast ved søen. En anden regelmæssig gæst er en rørsanger, som blev ringmærket i Belgien under trækket sydpå i 2005 og dukkede op som ynglefugl ved Ravnstrup Sø i både 2010 og 2011. Denne fugl, der vejer omkring 10 gram, har formodentlig tilbagelagt turen mellem Ravnstrup og Vestafrika syd for Sahara mindst 12

Iben befrier en grønirisk fra netmaskerne. Foto: Peter Vadum

ning ved Ravnstrup Sø

gange; en samlet distance på cirka 60.000 kilometer. Knappt så langt har den rørspurv rejst, som i oktober 2010 blev ringmærket i Frankrig under trækket sydpå og i maj 2011 dukkede op ved Ravnstrup Sø, men ikke desto mindre har den været med til at kortlægge endnu et punkt på de danske rørspurves trækroute.

Ringmærkning på et CES adskiller sig fra den mere traditionelle ringmærkning af trækfugle ved at fokusere på de lokale ynglefugle og deres ynglesucces. Gennem en indsats fokuseret på en bestemt lokalitets ynglefugle kan man også danne sig et billede af, hvornår fuglene ankommer og hvor mange forskellige arter, der findes på lokaliteten. Broget fluesnapper, korttået træløber og sortmejse, som alle gik i nettene i 2011, var helt nye på listen over fangede arter ved Ravnstrup. Så selv efter fem års CES-ringmærkning kan man altså støde på overraskelser. I alt er der i 2011 fanget 34 forskellige arter, hvilket svarer næsten forbløffende godt til de seneste års totaler på henholdsvis 32 og 34 forskellige arter. De mest talrige arter har i år været rørsanger og munk, som også de foregående år har ligget blandt top tre. Til gengæld har antallet af solsort og gærdesmutte været usædvan-

ligt lavt i år, hvilket muligvis er en følge af de foregående to strenge vintre, som har gjort livet svært for mange af de danske småfugle.

Værdien af en enkelt, ringmærket fugl bliver generelt højere af, at man præcist ved, hvor fuglen er født eller har ynglet. Denne viden gør jo netop, at vi ved, om den ringmærkede fugl er en dansk fugl eller blot på vej til eller fra en yngleplads et andet sted. Ringmærkning af fugle på ynglepladsen øger også muligheden for genfangster, da de fleste fuglearter er forholdsvis stedtro og vender tilbage år efter år. Med muligheden for genfangster følger muligheden for ny viden om fuglenes alder, adfærd og træk mønstre. Den nyeste mærkningsteknologi giver mulighed for at følge større fugle på trækket til Afrika og tilbage igen ved påmontering af satellit- eller gps-sendere. Små fugle kan ikke bære sådanne sendere, men kan dog påsættes en datalogger, som vejer langt mindre end de andre typer. For at trække informationer ud af en datalogger er man afhængig af at genfangne fuglen, så påsætning af dataloggere kunne være en spændende tilføjelse til ringmærkningen ved Ravnstrup Sø, hvor sandsynligheden for genfangst er forholdsvis høj.

To med ring på. Henning Heldbjerg fremviser en træløber på en offentlig ringmærkningstur ved Ravnstrup. Foto: Peter Vadum.

Hytte med plads til en kaffetår

Tekst og foto: Helle Hjorth

I Tryggelev Nor, mellem hav og strandeng, har Fugleværnsfonden en lille hytte, som bruges af de frivillige og naturvejlederen. Den mørkegrønne hytte falder smukt ind i omgivelserne med sit tag af græstørv. Men 40 år efter at taget blev lagt, trængte det til en udskiftning, da undertaget var delvist råddent.

I sommer har de frivillige derfor renoveret taget og inddraget et indhak i hyttens areal. Med den lidt større hytte vil det fremover være muligt at invitere de besøgende i fuglereservatet indenfor til en kop kaffe og en fuglesnak ved langbordet.

De gamle plancher på ydersiden af hytten er erstattet af tre store rovfugleplancher, som er sponsoreret af Nationalparkundersøgelsen Det Sydfynske Øhav.

Penge fra fuglerejser får vinger

DOF København/DOF Travel har i oktober 2011 doneret 1 million kroner til Fugleværnsfonden. Beløbet er øremærket til opkøb af naturområder i Danmark. Pengene stammer fra DOF Travels garantipulje og er indsamlet over en længere årrække som en del af overskuddet på DOF Travels fuglerejser. Formanden for DOF København, Stefan Stürup, vil derfor gerne takke de mange rejsende, der har valgt at rejse med DOF Travel på fuglerejse og dermed har muliggjort denne donation.

Pengene har indtil videre stået bundet som en intern rejsegarantipulje, men DOF har ændret reglerne for, hvor mange penge DOF Travel skal kunne stille som garanti, når der sendes en fuglerejse af sted, hvorfor pengene nu kan bruges på anden vis.

Alt arbejdet med at arrangere ture og rejser i DOF Travel er frivilligt, og rejserne budgetteres til at give et begrænset overskud. Hovedparten af dette overskud gives tilbage til

fuglene via årlige donationer til Fugleværnsfonden, DOF Travel Fonden (støtter naturbeskyttelsesprojekter i udlandet) og arbejdet i DOF København.

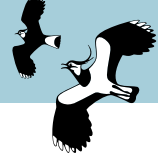
Fugleværnsfondens formand, Martin Iversen, takker for den fornemme donation.

”Vi er meget stolte over at modtage det store beløb, og vi vil anvende pengene til opkøb af naturområder, sådan som DOF Travel ønsker. Det er jo betroede midler indsamlet blandt natur- og fugleinteresserede, og vi skylder dem, at pengene anvendes til at skabe mere natur.”

Indtil det rigtige købstilbud viser sig, vil pengene indgå i Fugleværnsfondens regnskab som en reservation øremærket til køb.

*DOF Travel på Olympen i Grækenland.
Foto2: Allan Gudio Nielsen*

Sådan arbejder dit bidrag

RESERVATER

- Naturpleje
- Projekter
- Publikumsfaciliteter
- Overvågning
- Samarbejde med arbejdsgrupperne
- Løn direkte relateret til reservater/projekter
- Konsulentbistand
- Plejeplaner
- Ejendomsskatter og forsikringer

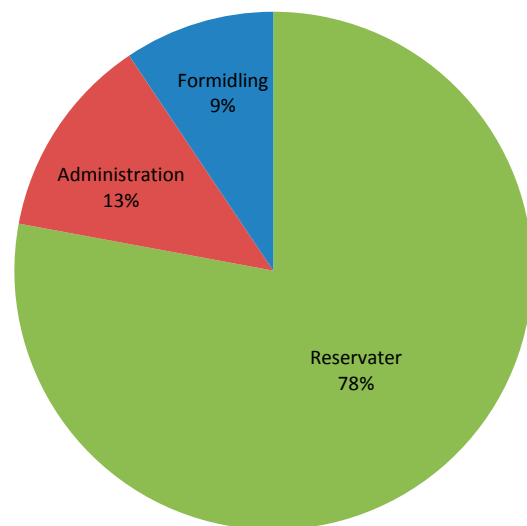
FORMIDLING

- Guidede ture
- Plancher, foldere mv.
- Andet informationsmateriale
- Hjemmeside og nyhedsbrev
- NYT fra Fugleværnsfonden
- Indsamling

ADMINISTRATION

- Kørsel
- Husleje
- Revision og regnskabsbistand
- Løn til fundraising og andre administrative opgaver
- Kontorartikler
- Telefon, internet m.v.

Udgifter 2010

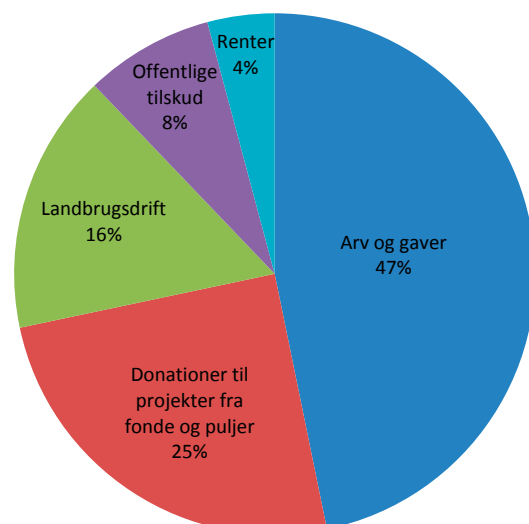

Fugleværnsfondens bestyrelse vil gerne takke medarbejdere og frivillige for det store engagement i 2011 samt alle fonde og andre, som har bidraget med støtte i det forløbne år.

En særlig tak skal rettes til følgende donationer i perioden 1. november 2010 – 1. november 2011:

- 15. juni Fonden
- Bodil Pedersen Fonden
- Brødrene Hartmanns Fond
- Dir. J.P. Lund og hustru Vilhelmine Bugges Legat
- DOF-København/ DOF Travel
- Fabrikant Chas. Otzens Fond
- Friluftsrådets Tips- og Lottomidler
- NaturErhvervsstyrelsen, Natur- og Miljøprojekter
- Gerda og Otto Kierulff's Familielegat
- Grosserer Andreas Collstrop og søn Rudolf Collstrop's Mindelegat
- Lemvig-Müller Fonden
- Martin Pedersens Mindelegat
- Oticon Fonden
- Torben og Alice Frimodts Fond

Indtægter 2010

STØT FUGLEVÆRNSFONDEN – GIV ET BIDRAG

Dit bidrag gør en forskel for fuglene i fondens reservater og er en uundværlig del af Fugleværnsfondens økonomi.

Fugleværnsfonden ejer og forvalter en perlerække af fuglereservater over hele landet, og både opkøb og naturpleje koster mange penge. Den daglige drift af reservaterne er sikret dels via renterne fra en grundfond og dels via indtægter fra private fonde og offentlige puljer. Støttebidrag, gavebreve og midler fra arv betyder, at vi kan erhverve et nyt fuglereservat eller forbedre de eksisterende områder med nye publikumsvenlige faciliteter. Især bidragene fra arv er af afgørende betydning for, at vi fortsat kan udvikle fondens reservater.

Du kan støtte Fugleværnsfonden økonomisk således:

- Du kan give enkeltbidrag til Fugleværnsfonden via girokort, netbank eller vores hjemmeside.
- Du kan oprette en gavebrevsaftale, hvor du tegner dig for et fast årligt beløb over en 10-årig periode.
- Du kan betænke Fugleværnsfonden i dit testamente. Fugleværnsfonden er godkendt til at modtage testamentariske gaver uden fradrag af boafgift, så hver en krone testamenteret til Fugleværnsfonden kommer fuglene og naturen til gode.

Læs mere om de forskellige støttemuligheder på www.fugleværnsfonden.dk

Dit bidrag er med til at sikre, at også kommende generationer kan opleve glæden ved de vilde fugle og den uberørte natur.

Elise Frydensberg
Direktør for Fugleværnsfonden

Fugleværnsfondens bestyrelse

Formand: Martin Iversen; viceskoleinspektør
Næstformand: Lennart Ricard; advokat, cand.jur.
Henrik Knuth-Winterfeldt; cand.jur.
Henrik Nepper-Christensen; cand. polit.
Martin Kviesgaard; bankdirektør.
Peter Friis Møller; forstkandidat, cand.silv.
Torben Bøgeskov; naturvejleder
Egon Østergaard; lærer.
Nils-Erik Norsker; advokat, cand.jur.
Ole Have Jørgensen; biolog, cand.scient.
Jonna Odgaard; journalist
Henning Nøhr; biolog, cand.scient.

Fugleværnsfondens sekretariat

Direktør: Elise Frydensberg
Biologisk medarbejder: Søren Ferdinand Hansen
Naturvejleder: Allan Gudio Nielsen
Naturforvalter: Marie-Louise Olsen
Sekretær: Ingrid Hostrup
Webansvarlig: Helle Hjorth
Frivillig: Ellen Hansen

Fugleværnsfonden
Dansk Ornitologisk Forening
Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf.: 33 28 38 39
e-mail: fvf@dof.dk
www.fugleværnsfonden.dk

Støttebidrag: Danske Bank girokonto:
reg. nr. 4180, kontonr. 509-4232

Redaktion og tekst: Jan Skriver, Martin Iversen, Elise Frydensberg (ansvh.), Søren F. Hansen, Allan Gudio Nielsen, Iben Hove Sørensen, Helle Hjorth, Ivan Olsen og Ingrid Hostrup.

Foto forside (sortmejsje) og bagside (musvåge):
Allan Gudio Nielsen.

Fugleværnsfonden, november 2011.

ISSN: 1901-5127

Fugleværnsfondens reservater

- 1 **NIVÅ BUGT**, Nordsjælland (2008)
8 hektar strandeng
- 2 **VASERNE**, Nordsjælland (1999)
14 hektar sø, ellesump, skov og krat
- 3 **GUNDSØMAGLE SØ**, Nordsjælland (1984)
60 hektar sø, rørskov, skov og krat
- 4 **RAVNSTRUP SØ**, Sydsjælland (1983)
9,5 hektar sø, rørskov og mose
- 5 **ÆGHOLM**, nord for Møn (1969)
1,8 hektar kystfugleø
- 6 **NYORD**, ved Møn
(1971, 1989, 1990, 1991, 2001)
186 hektar strandeng og strandrørsump
- 7 **BARUP SØ**, Nordfalster (1988)
26 hektar rørskov, sø og krat
- 8 **SAKSFJELD/HYLLEKROG**, Sydlolland
(1995) 163 hektar løvskov, strandeng, strand-
fælle og klit
- 9 **NAKSKOV INDREFJORD**, Vestlolland
(1987) 10 hektar rørskov og sø
- 10 **TRYGGELEV NOR**, Sydlangeland
(1975, 1981, 1997, 2004)
170 hektar sø, rørskov, eng og krat
- 11 **GULSTAV MOSE**, Sydlangeland
(1971, 1976) 7 hektar rigkær
- 12 **ROHOLM**, Odense Fjord (1978)
1 hektar kystfugleø
- 13 **BØJDEN NOR**, Sydvestfyn (1980)
47 hektar strandeng og brakvandsvig
- 14 **SØGÅRD MOSE**, Sønderjylland (1986)
16,7 hektar hedemose
- 15 **SØLSTED MOSE**, Sønderjylland
(1993, 1994, 1996) 80 hektar hedemose
- 16 **STORMENGENE**, Rømø (1991, 1994)
35 hektar strandeng
- 17 **STUBBE SØ**, Djursland (2002)
24 hektar eng, overdrev og skov
- 18 **BØVLING KLIT**, Vestjylland (1979, 1983)
6,5 hektar strandeng
- 19 **AGERØ**, Mors (1982, 2002)
27,5 hektar strandeng
- 20 **RÅBJERG MOSE**, Nordjylland (1991)
0,5 hektar hedemose

FUGLEVÆRNSFONDEN Dansk Ornitologisk Forening

Vesterbrogade 138 - 140

1620 København V

Telefon: 33 28 38 39

e-mail: fvf@dof.dk

Hjemmeside: www.fuglevaernsfonden.dk

Layout/tryk: Ilsted Tryk, Nivå